

UTAJÄRVEN ITÄSUON + VAARNIKKASUON PESIMÄLINNUSTOSELVITYS 2008

Vapo Oy

Keltavästäräkki pesii alueella

Sisältö

1. Johdanto.....	3
2. Tutkimusalue	3
3. Aineisto ja käytetyt menetelmät	4
3.1 Kartoituslaskentamenetelmä	4
4. Tulokset.....	4
4.1 Alueella pesivät EU:n Lintudirektiivin liitteen I pesimälajit.....	5
4.2 Alueella esiintyvät kansallisessa uhanalaisluokituksessa (Rassi ym. 2001) mainitut lintulajit	6
5. Yhteenveto	6
6. Lähteet ja kirjallisuus.....	7
7. Liitteet.....	8

1. Johdanto

Pöyry Environment Oy/Vapo Oy tilasivat keväällä 2008 Suomen Luontotieto Oy:ltä Utajärven Itäsuon +Vaarnikkasuon alueen pesimälinnustoselvityksen. Alueelle on suunniteltu turpeenottoa ja selvitystä käytetään hankkeen suunnittelun ympäristövaikutusten arvioinnissa. Pesimälinnuston inventoinnissa selvitettiin Itäsuon + Vaarnikkasuon alueella ja sen välittömässä lähiympäristössä pesivän maalinuston lajisto ja parimäärät. Selvityksessä kiinnitettiin erityishuomio EU:n Lintudirektiivin (Council Directive 79/409/ETY) liitteen I pesimälajeihin ja kansallisessa uhanalaisselvityksessä (Rassi ym. 2002) mainittuihin pesimälajeihin.

2. Tutkimusalue

Utajärven kunnassa sijaitseva Itäsuon + Vaarnikkasuon on epäselvärajainen rämesuo. Alue rajautuu kuivaan maahan vain kapealta eteläreunaltaan. Aivan alueen pohjoisosassa suo sivuaa myös Sivakkamaan soiden ympäröimää metsäsaarekettä. Inventointialueen pinta-ala on 71 ha ja se kattaa Itäsuon pohjoisosan ja Vaarnikkasuon itäosan ja osin myös lähiympäristön. Inventointialueen sijainti ja rajausta on esitetty liitekartassa 1.

Kasvillisuudeltaan Itäsuon + Vaarnikkasuon pohjoisosiltaan avointa nevaa, mutta reunoilla ja on mäntyä ja hieskoivua kasvavaa tupasvilla- ja paikoin myös suurvarpurämettä. Pohjoisosiltaan alue on muutamien paikoin melko hetteikköinen, mutta avovesilampareita ei alueella ole. Osa nevaa ympäröivistä rämeistä on ojitettu, mutta yhtenäistä ojitusta ei alueella ole. Alueen eteläosan poikki kulkee mutkitteleva Itäoja, jonka varrella on paikoin tiheä lehtipuureunus.

Tiheäpuustoista rämeenreunaa Vaarnikkasuolla

3. Aineisto ja käytetyt menetelmät

Itäsuon + Vaarnikkasuon alueen pesimälinnusto selvitettiin kartoituslaskentamenetelmää käyttäen. Selvityksessä inventoitiin alueen pesimälajisto ja pesivien parien määrä. Inventointi suoritettiin 3.6.2008 Koskimiehen & Väisäsen (1988) sekä Turveteollisuusliitto ry:n (2002) linnustolaskennasta antamia toimintaohjeita soveltaen. Maastotöistä vastasi ja raportin kirjoitti FM, biologi Jyrki Oja Suomen Luontotieto Oy:stä. Raportin taittoi Eija Rauhala (tmi Eija Rauhala). Selvityksessä käytetyn karttamateriaalin luovutti tilaaja käyttööme.

3.1 Kartoituslaskentamenetelmä

Inventointialueen pesimälinnusto selvitettiin kartoituslaskentamenetelmän avulla (Koskimies 1988). Linnuston laskentamenetelmistä kartoituslaskenta on tarkin, mutta samalla työläin, mikäli laskentakertoja on useampi kuin yksi. Kartoituslaskentamenetelmää käytetään yleisesti maalinnuston selvitys- ja seurantamenetelmänä ja menetelmänä se on hyvin yksinkertainen ja helposti toteutettavissa.

Kartoituslaskentamenetelmä perustuu tavallisesti useaan käyntikertaan tutkimusalueella. Kuten muutkin pesimälinnustoon kohdistuvat laskentamenetelmät sen pohjana on lintujen reviirikäyttäytyminen. Kullakin käyntikerralla merkitään kartalle kaikki pesivää paria osoittavat havainnot. Useimmiten havainto on laulava koiras, mutta myös pesät, juuri pesästä lähteneet maastopoikaset sekä varoittelevat naaraat ovat pesivää paria osoittavia havaintoja. Havainnot merkitään käyntikartalle, jonka tulisi olla mahdollisimman tarkka. Käytännössä peitepiirros, johon voi merkitä omia karttamerkkejä, on usein paras vaihtoehto.

Kartoitus on hidas, mutta hyvin tehokas laskentamenetelmä. Yhdellä käyntikerralla havaitaan metsämaastossa keskimäärin 60 % alueella pesivistä lintupareista ja kymmenellä jo 99,5 % (Enemar 1959). Avomaastossa, kuten suoympäristössä kartoituslaskentamenetelmä on hyvin toimiva.

Yhden laskentakerran menetelmällä ei välttämättä havaita kaikkia alueella esiintyviä lintuja niiden satunnaisen liikkumisen sekä olosuhteiden vaikutusten takia. Kartoituslaskentamenetelmällä yhdellä käyntikerralla havaitaan metsämaastossa noin 60 % pesimälinnuista, mutta avomaastossa havaintotehokkuus voi olla jopa yli 80 %. Lyhytkasvuisilla nevoilla yhdellä käyntikerralla voidaan olosuhteiden ollessa suotuisat havaita lähes kaikki alueella pesivät lintuparit, mikäli laskennan ajoitus osuu oikeaan aikaan (mm. Koskimies ja Väisänen 1988). Kattavamman ja yksityiskohtaisemman tiedon saamiseksi tulisi laskentakertoja olla mielellään vähintään kaksi (Turveteollisuusliitto ry 2002). Yhden laskentakerran kartoituslaskentamenetelmällä saadaan kuitenkin kasvillisuudeltaan yhtenäisillä ja erityisesti avoimilla soilla lajistosta ja parimääristä riittävän hyvä yleiskuva.

Tulosten tulkinnassa inventointialueen rajalla havaitut parit tulkittiin lajikohtaiseksi alueella pesiviksi. Kahlaajat tulkittiin pääsääntöisesti alueella pesiviksi, samoin kuin avosoiden varpuslinnut. Selkeät metsälajit tulkittiin alueen ulkopuolella pesiviksi. Kanalinnut tulkittiin pesiviksi, mikäli kyse oli yksinäisestä naarasta, pesästä tai poikasesta. Kanalintujen koirasparvet laskettiin, mutta pesiviksi niitä ei tulkittu. Yksittäin liikkuvat riekot tulkittiin kuitenkin suon pesimälajistoon. Laajan reviirin omaavat linnut (mm. palokärki, korppi ja petolinnut) laskettiin alueen pesimälinnustoon, mikäli reviirin oletettiin ulottuvan laajalle suon alueelle.

4. Tulokset

Itäsuon + Vaarnikkasuon alueella havaittiin pesimäaikaisessa kartoituslaskennassa yhteensä 17 lintulajia ja 30 lintuparia. Alueen pesimälinnuston lajimäärä on melko pieni ja avosoilla pesivien lintujen parimäärä on vähäinen. Neva-alueen avosuolajistoon kuului 4 lajia, joista kahlaajia oli vain 2 lajia (metsäviklo laskettiin metsälajiksi). Alueella pesi myös kurki. Avosoiden varpuslintuja oli alueella hyvin niukasti, mutta suon reunavyöhykkeen metsälajeja oli hieman runsaammin. Vaateliaita metsälajeja ei inventointialueella esiintynyt.

Pesimälinnuston tiheys on Oulun läänin soille keskimääräinen eli 0.42 paria hehtaarilla. Linnuston tiheys selittyy metsälajien runsaudella.

4.1 Alueella pesivät EU:n Lintudirektiivin liitteen I pesimälajit

Kurki (*Grus grus*) 1 pari

Kurki on monenlaisten soiden ja kosteikoiden tunnuslajeja, mutta varmimmin sen tapaa suurlta rimpisiltä nevoilta, joihin se myös rakentaa pesänsä. Vaarnikkasuon alueella havaittiin varoitteleva kurki, mutta lajin pesä sijaitsee todennäköisesti inventointialueen ulkopuolella.

Kapustarinta (*Pluvialis apricaria*) 1 pari

Kapustarinta pesii erityyppisillä nevoilla, mutta kanta on tihein Pohjois-Suomen puuttomilla varpunummilla. Laji suosii suuria keidassoita, joilla on pesäpaikaksi soveltuvia kuivahkoja mätäspintoja. Ruohoisilta ja reheviltä soilta laji usein puuttuu. Alueella havaittiin ääntelevä kapustarinta, mutta lajin pesintä jäi epävarmaksi. Itäsuon turvetuotantokentällä lepäili 6 kapustarintaa, jotka todennäköisesti pesivät jossain lähiympäristössä.

Liro (*Tringa glareola*) 1 pari

Suomessa vielä runsaslukuinen liro pesii monentyyppisillä soilla ja kosteikoilla ja laji on usein soiden runsaslukuisin kahlaajalaji. Laji havaittiin varoittelevana Itäojan varrella. Liro kuuluu myös Suomen kansainvälisiin erityisvastuulajeihin (EVA), joiden suojelemisesta Suomella on erityinen kansainvälinen vastuu.

Teeri (*Tetrao tetrix*) 1 pari

Teeri on yleinen boreaalisen havumetsävyöhykkeen pesimälintu, joka viihtyy mielellään erilaisissa reunavyöhykkeissä. Laji pesii harvoin avosoilla, mutta rämeillä laji saattaa pesiä. Inventoinnin ainoa teerihavainto tehtiin alueen pohjoisosassa Sivakkamaan metsäsaarekkeen reunalla, jossa nähtiin yksi naaraslintu. Teeri on luokiteltu kansallisessa uhanalaisluokituksessa silmälläpidettäviin (NT) lajeihin

Alueen pesimälinnustoon kuuluu teeri

4.2 Alueella esiintyvät kansallisessa uhanalaisluokituksessa (Rassi ym. 2001) mainitut lintulajit

Käki (*Cuculus canorus*) 1 pari

Käki kuuluu Vaarnikkasuon pesimälinnustoon. Lajin reviiri voi olla useiden neliökilometrien laajuinen. Kansallisessa uhanalaisluokituksessa käki luetaan silmälläpidettäviin lajeihin. Useat soilla pesivät varpuslinnut kuuluvat käen isäntälajeihin.

Teeri (*Tetrao tetrix*) 1 pari

Kts. kappale 4.1

Taulukko 1. Itäsuon-Vaarnikkasuon pesimälinnusto parimäärineen

Laji	Parimäärä
Kurki (<i>Grus grus</i>)	1
Riekko (<i>Lagopus lagopus</i>)	1
Teeri (<i>Tetrao tetrix</i>)	1
Kapustarinta (<i>Pluvialis apricaria</i>)	1
Metsäviklo (<i>Tringa ochropus</i>)	1
Liro (<i>Tringa glareola</i>)	1
Käki (<i>Cuculus canorus</i>)	1
Punakylkirastas (<i>Turdus iliacus</i>)	2
Laulurastas (<i>Turdus philomelos</i>)	1
Pajulintu (<i>Phylloscopus trochilus</i>)	6
Harmaasieppo (<i>Muscicapa striata</i>)	1
Metsäkirvinen (<i>Anthus trivialis</i>)	4
Niittykirvinen (<i>Anthus pratensis</i>)	2
Keltävästäräkki (<i>Motacilla flava</i>)	1
Peippo (<i>Fringilla coelebs</i>)	2
Järripeippo (<i>Fringilla montifringilla</i>)	2
Pajusirkku (<i>Emberiza schoeniclus</i>)	2

Yhteensä 17 lajia Yhteensä pesiviä pareja 30

5. Yhteenveto

Itäsuon-Vaarnikkasuon alueen pesimälinnusto on lajimäärältään vähäinen ja linnuston tiheys on keskimääräinen. Pesimälajisto on hyvin tyypillistä Oulun läänin ojitettujen ja ei-luonnon-tilaisten neva- ja rämesoiden lajistoa. Avosoiden lajistoa on alueella vähän ja lajisto koostuu pääasiassa suon reunaosien metsälajeista. Suojelullisesti merkittävimpiä ovat EU:n lintudirektiivin liitteessä I mainitut kurki, liro, kapustarinta ja teeri. Itäsuon-Vaarnikkasuon ja sen lähialueen linnustollinen arvo on inventoinnin tulosten perusteella kokonaisuudessaan sekä lajistollisesti että linnuston tiheydellä mitattuna vähäinen. Alueelta ei voi rajata linnustollisesti arvokkaimpia kohteita.

6. Lähteet ja kirjallisuus

- Asanti, T., Gustafsson, E., Hongell, H., Hottola, P., Mikkola-Roos, M., Osara, M., Ylimaunu, J. & Yrjölä, R. 2003: Kosteikkojen linnuston suojeluarvo. Suomen ympäristö 596. Edita Prima Oy. Helsinki.
- Enemar, A. 1959: On the determination of size and composition of a passerine bird population during a breeding season. A methodological study. – Vår Fågelvärld suppl. 2:1-114.
- Koskimies, P. & Väisänen, R.A. 1988: Linnustonseurannan havainnointiohjeet. – Helsingin yliopiston eläinmuseo, 2. Painos. Helsinki.
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. — Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki, 432 s.
- Tucker, G. & Heath, M. 1995: Birds in Europe- Their conservation status. BirdLife Conservation Series No. 3. 600p
- Turveteollisuusliitto ry. 2002: Turvetuotannon ympäristövaikutusten arviointi. Ohjeita turvetuotannon luonto- ja naapuruussuhdevaikutusten arvioimiseksi. – Jyväskylä.
- Väisänen, R.A., Lammi, E., Koskimies, P. 1998: Muuttuva pesimälinnusto. – Otavan Kirjapaino, Keuruu. ISBN 951-1-12663-6.
- Valtakunnallinen soidensuojelun perusohjelma. Maa- ja metsätalousministeriö 1981. - 164 s.

7. Liitteet

– karttaliite 1

